

## Staatsinrichting van Nederland

---

- 1p 1 In 1848 werd de grondwet van Nederland gewijzigd. Koning Willem II wilde eigenlijk niets van deze wijziging weten. Toch stemde hij in met de grondwetswijziging, omdat hij bang was zijn macht te verliezen. Hij was bang geworden door een politieke ontwikkeling die zich in verschillende Europese steden voordeed.  
→ Welke politieke ontwikkeling maakte de koning bang?
- 2p 2 De Nederlandse grondwet is in de loop van de tijd verschillende keren gewijzigd. Hieronder staan zes wijzigingen:
- 1 De koning wordt onschendbaar.
  - 2 De koning wordt politiek verantwoordelijk voor de ministers.
  - 3 De regering wordt gecontroleerd door het parlement.
  - 4 De Tweede Kamer wordt indirect gekozen.
  - 5 Het recht op bewoonbaarheid van het land wordt ingevoerd.
  - 6 Het recht van vereniging en vergadering wordt ingevoerd.
- Welke **drie** wijzigingen zijn in de **Grondwet van 1848** opgenomen? Schrijf alleen de nummers op.
- 1p 3 In de Grondwet van 1848 werd het censuskiesrecht ingevoerd.  
→ Noem een argument dat in 1848 gebruikt werd door de voorstanders van het censuskiesrecht.
- 2p 4 Hieronder staan enkele politieke standpunten:
- 1 De Bijbel moet uitgangspunt zijn bij het besturen van het land.
  - 2 De overheid moet zorgen voor orde en veiligheid.
  - 3 Een getrouwde vrouw moet zo veel mogelijk buitenshuis werken.
  - 4 Het bijzonder onderwijs moet door de overheid worden betaald.
  - 5 Individualisme en vrijheid moeten de belangrijkste uitgangspunten zijn.
- Welke **twee** standpunten passen bij het **liberalisme** rond 1900.

- 1p 5 Iemand beweert dat arbeiders het rond 1900 veel slechter hadden dan tegenwoordig.  
In welke uitspraak staan argumenten die deze bewering ondersteunen?  
Arbeiders hadden het **rond 1900** veel slechter, omdat
- A de meeste arbeiders geen kiesrecht hadden en er nauwelijks sociale wetten waren.
  - B er nauwelijks sociale wetten waren en er niet één politieke partij was die voor arbeiders opkwam.
  - C er niet één politieke partij was die voor arbeiders opkwam en kinderarbeid in fabrieken was toegestaan.
  - D kinderarbeid in fabrieken was toegestaan en de meeste arbeiders geen kiesrecht hadden.

*Gebruik bron 1.*

- 2p 6 De tekenaar laat kritiek zien op de houding van de katholieke kerk rond 1900.

→ Leg uit, met behulp van een onderdeel uit de bron, welke kritiek de tekenaar laat zien op de houding van de kerk.

*Doe het zo:*

De kritiek is: ... (noem kritiek).

Dat blijkt uit: ... (noem onderdeel van de bron).

- 1p 7 Een bewering:  
De schoolstrijd en de strijd voor algemeen kiesrecht waren belangrijke oorzaken van de verzuiling in Nederland.  
→ Noem een argument dat deze bewering ondersteunt.

*Gebruik bron 2.*

- 1p 8 Is dit lied **vóór** of **na** 1917 geschreven? Verklaar je antwoord.

*Doe het zo:*

Het lied is ... (kies uit: vóór/na) 1917 geschreven, omdat ... (geef een verklaring).

*Gebruik bron 3.*

- 1p 9 In de nieuwe Grondwet van 1917 werd het stelsel van evenredige vertegenwoordiging opgenomen.  
Waarom kijken de leiders van politieke groeperingen gespannen toe hoe de pudding uit de vorm glijdt?  
De leiders kijken gespannen toe, omdat het onduidelijk is
- A of veel mannen gebruikgemaakt hebben van het censuskiesrecht.
  - B of veel vrouwen meegedaan hebben aan de verkiezingen.
  - C welk effect de grondwetswijziging zal hebben op de uitslag van de directe verkiezing van de Eerste Kamer.
  - D welk effect de grondwetswijziging zal hebben op de uitslag van de directe verkiezing van de Tweede Kamer.

*Gebruik bron 4.*

- 1p 10 Het echtpaar op de foto is verplicht een herkenningsteken te dragen. Tegenwoordig zou dat ondenkbaar zijn, omdat het in strijd is met een grondrecht uit de Nederlandse grondwet.  
→ Welk grondrecht wordt bedoeld?
- 2p 11 Nederland wordt een democratische rechtsstaat genoemd. Belangrijke begrippen daarbij zijn: **overheid**, **constitutie** en **parlement**.  
→ Beschrijf wat een democratische rechtsstaat is. Gebruik daarbij de drie bovenstaande begrippen in een juiste onderlinge samenhang.  
*Doe het zo:*  
In een democratische rechtsstaat ...
- 1p 12 De Eerste Kamer heeft een wetsvoorstel aangenomen. Wat moet er vervolgens gebeuren voordat het wetsvoorstel een wet wordt?
- A De meerderheid van de Tweede Kamer moet akkoord gaan, waarna de ministerraad een handtekening onder de wet zet.
  - B De ministerraad en de fractievoorzitters moeten akkoord gaan, waarna het staatshoofd een handtekening onder de wet zet.
  - C De verantwoordelijke minister(s) en het staatshoofd moeten hun handtekening onder de wet zetten, waarna de wet in het Staatsblad wordt gepubliceerd.
  - D De voorzitter van de Tweede Kamer en het staatshoofd moeten hun handtekeningen onder de wet zetten, waarna de wet in het Staatsblad wordt gepubliceerd.
- 1p 13 Welke bewering over de Nederlandse rechtspraak is juist?
- A De officier van justitie bepaalt de hoogte van de straf.
  - B De officier van justitie vertegenwoordigt de verdachte in een rechtszaak.
  - C Rechters kunnen niet ontslagen worden door een minister.
  - D Rechters moeten jaarlijks verslag uitbrengen aan de Tweede Kamer.

## Staatsinrichting van Nederland

### bron 1

Een politieke tekening (rond 1900), met als titel:

De bisschop van de katholieke kerk: "Schreeuw niet zo hard! De mensen zouden denken dat je ontevreden was."



Toelichting

Een bisschop is een leider van de katholieke kerk.

### bron 2

Dit lied is geschreven naar aanleiding van een belangrijke politieke gebeurtenis:

Eindelijk is het er van gekomen,  
Holland kreeg een blij bericht,  
Het is niet langer meer een sprookje,  
Het is geen fantasieverhaal:  
De eerste vrouw zit in de Kamer  
Van de Staten-Generaal.

**bron 3**

Een politieke prent uit 1918 naar aanleiding van de invoering van het nieuwe kiesstelsel. De titel is 'Hoe zal de pudding uitvallen?'



Hoe zal de Pudding uitvallen?

**Toelichting**

De afgebeelde personen zijn leiders van verschillende politieke groeperingen. Op de puddingvorm staat de tekst: 'evenredige vertegenwoordiging'.

**bron 4**

Een foto uit de tijd van de Duitse bezetting van Nederland (1942):



---

**Bronvermelding**

*Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.*